

Vähäpassi, A. (toim.)

Erikoistumisopintojen akkreditointi

ISBN 951-37-3401-3
ISSN 1457-3121

Pikseri Julkaisupalvelut
Helsinki 2001

Esipuhe

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen järjestämien erikoistumisopintojen määrä on olennaisesti lisääntynyt viimeisten vuosien aikana. Yli 20 opintoviikon laajuisten täydennyskoulutuskurssien laadun turvaamiseksi ja kehittämiseksi opetusministeriö pyysi Korkeakoulujen arviointineuvostoa kehittämään arviointi- ja rekisteröintijärjestelmän, jonka perusteella neuvoston nimeämä asiantuntijaryhmä on kehittänyt akkreditointityyppisen menettelyn. Sillä tarkoitetaan prosessia, jossa ulkopuolinen taho arvioi koulutuksen laatua käyttäen ennalta määriteltyjä kriteereitä. Akkreditoinnin kehittämistä, arviointimenettelyä ja tuloksia kuvataan tässä raportissa.

Kyseessä on Korkeakoulujen arviointineuvostolle uuden tyyppinen tehtävä: Toiminta on korkeakouluille vapaaehtoista ja maksullista; akkreditoinnista tehdyt päätökset ovat määräaikaista ja arvioinnin kriteerit ovat etukäteen määriteltyjä. Näin ne ovat toisaalta arvioinnin apuna, toisaalta auttavat korkeakouluja kehittämään omia suunnittelukäytäntöjään.

Arviointineuvoston alainen, toiminnasta käytännössä vastaava jaos on nimeltään korkeakoulujen erikoistumisopintolautakunta. Toiminnan tavoitteena on aidosti erikoistumisopintojen kehittäminen, ei valvonta ja kontrolli. Tähänastisen palautteen perusteella tässä on myös onnistuttu. Kehitetty akkreditointikäytäntö on herättänyt myös kansainvälistä huomiota – menetelmään on käyty tutustumassa jo esimerkiksi muista Pohjoismaista.

Arviointineuvoston puolesta esitän lämpimät kiitokset sekä arviointi- ja rekisteröintitoiminnan kehittämiseen osallistuneille että tämän raportin kirjoittajille.

Helsingissä 22.12.2000

Ossi V. Lindqvist

Korkeakoulujen arviointineuvoston puheenjohtaja

Sisällys

Kirjoittajista _____	6
Akkreditointi kansainvälisessä kentässä (<i>Kauko Hämäläinen</i>) _____	8
Mitä akkreditoinnilla tarkoitetaan _____	8
Akkreditoinnin kohteet _____	9
Syitä akkreditointitarpeelle _____	10
Akkreditoinnin ongelmia _____	10
Lopuksi _____	12
<i>Lähteet</i> _____	12
Laatua vai säätelyä: arviointi- ja rekisteröintitoiminnan taustaa (<i>Tapio Varmola</i>) _____	13
Näkökulma _____	13
Yliopistojen pitkäkestoisen aikuiskoulutuksen kehityslinjoja 1990-luvulla _____	14
Aikuiskoulutuksen asema ammattikorkeakoulu-uudistuksen osana _____	15
Rekisteröinnistä kohti arviointia: uutta tutkintoasetusta koskeva keskustelu _____	16
Rekisteröinnistä kohti akkreditointia _____	18
Tietorekisteri vai arviointiin perustuva rekisteri _____	18
Pakollinen vai vapaaehtoinen järjestelmä _____	19
Yliopistot ja ammattikorkeakoulut erillään vai yhdessä _____	19
Kokemuksia ja arviota erikoistumisopintolautakunnan toiminnasta _____	20
<i>Lähteet</i> _____	21
Erikoistumisopintojen rekisteröinti: akkreditoinnin suomalainen sovellus (<i>Ilkka Virtanen</i>) _____	22
Korkeakoulun rekisteröintihakemus _____	23
Arviointikriteereistä _____	23
Asiantuntijat ja arviointikäynnit _____	24
Työvaliokunta ja alakohtaiset ryhmät _____	25
Käsittely lautakunnassa _____	26
Arviointi- ja kehittämisselaute _____	27
Lopuksi _____	27

Erikoistumisopintojen arviointikriteerit

<i>(Kirsti Lonka & Anne Vähäpassi)</i> _____	28
Miksi kriteerit on määriteltävä _____	28
Perusedellytykset _____	29
Työelämäsuuntautuneisuus _____	30
Sisällöt ja tavoitteet _____	32
Koulutusprosessi _____	34
Pedagogiset järjestelyt _____	35
Käytännön järjestelyt _____	37
Laadunvarmistus _____	38
Eryiskriteereitä vieraskielisinä toteutettaville erikoistumisopinnoille _____	38
Yhteenveto _____	39
<i>Kirjallisuutta</i> _____	40
Arvioitsijat sanansaattajina <i>(Juha Kinnunen)</i> _____	41
Johdanto _____	41
Arvioitsijaksi suostuminen ja asiantuntijuus _____	41
Arvioitsijat vieraina talossa _____	42
Voiko arviointivierailulla hankittuun tietoon luottaa? _____	43
Palautetiedon käyttö ja akkreditoinnin vaikuttavuus _____	43
Lopuksi _____	44
LIITE: Erikoistumisopintojen arviointikriteereitä _____	45

Kirjoittajista

Anne Vähäpassi, julkaisun toimittaja

Korkeakoulujen arviointineuvoston pääsihteerinä on toiminut dosentti **Kauko Hämäläinen** koko neuvoston tähänastisen olemassaolon ajan. Hänen taustansa täydennyskoulutuslaitoksen pitkäaikaisena johtajana sekä hänen tekemänsä selvitystehtävät, tutkimukset ja julkaisut aikuis- ja täydennyskoulutuksen alalla ovat olleet luomassa pohjaa myös erikoistumisopintojen arviointi- ja rekisteröintitoiminnalle. Kauko Hämäläinen on tuonut arvokkaan henkilökohtaisen panoksensa erityisesti erikoistumisopintolautakunnan työn käynnistämisvaiheessa. Hän on toiminut useissa eurooppalaisissa yhteistyöelimissä, joissa on pohdittu mm. akkreditoinnin kansainvälisiä suuntaviivoja. Niitä kuvaillaan julkaisun ensimmäisessä artikkelissa.

Erikoistumisopintolautakunnan ensimmäiseksi puheenjohtajaksi nimitettiin rehtori **Tapio Varmola** Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Tapio Varmola oli tuolloin arviointineuvoston varapuheenjohtaja. Hän oli myös antanut merkittävän panoksen ammattikorkeakoulujen toimilupajaoksen varapuheenjohtajan roolissa. Varmolan taustalla on pitkäaikainen kokemus yliopiston eri toimenkuvista, mm. täydennyskoulutusyksikön johtajan tehtävissä toimimisesta. Hänen väitöskirjansa käsitteli aikuiskoulutuksen roolin muuttumista, joten lautakunnan toimenkuvaan kuuluva kenttä on hänelle hyvin tuttua. Tapio Varmola jatkoi puheenjohtajana lautakunnan nykyisenkin toimikauden ensimmäisen puolivuotisjakson, mikä osaltaan mahdollisti uusitun lautakunnan joustavan käynnistymisen. Hän pyysi eroa tehtävistään tultuaan valituksi ARENE ry:n puheenjohtajaksi. Tapio Varmola tuntee erittäin hyvin erikoistumisopintojen arviointi- ja rekisteröintitoiminnan taustalla olevat korkeakoulupoliittiset vaiheet, joita hän on kuvannut historiallisen katsauksen luonteisessa artikkelissaan.

Erikoistumisopintolautakunnan varapuheenjohtajana toimi professori **Ilkka Virtanen** Vaasan yliopistosta syksyyn 2000 saakka, jolloin hänet nimitettiin lautakunnan puheenjohtajaksi. Ilkka Virtanen on ollut mukana monissa korkeakoulujen arviointineuvoston hankkeissa, niin ulkopuolisena arvioitsijana kuin arvioinnin kohteenakin tapauksissa, joissa ns. yliopistojen kokonaisarviointit ovat kohdistuneet hänen omaan yliopistoonsa. Professori Virtasen pitkäaikainen kokemus Vaasan yliopiston rehtorina, oman tiedekuntansa dekaanina sekä erilaisten neuvottelu- ja lautakuntien asiantuntijajäsenenä on tuonut laajan perspektiivin ja syvällisen näkemyksen lautakunnan käyttöön myös työvaliokunnan jäsenen ominaisuudessa. Ilkka Virtanen valottaa artikkelissaan lautakunnan menettelytapoja ja päätöksenteon etenemistä – myös työvaliokunnan rooli tulee siinä tarkemmin kuvatuksi.

Lautakunnan ensimmäisenä sihteerinä toimi suunnittelija **Anne Vähäpassi**, jolla oli aiempaa kokemusta neuvoston arviointihankkeista, mm. Itä-Suomen korkeakoulujen alueellisen vaikuttavuuden sekä vieraskielisen opetuksen arvioinnista. Erikoistumisopintolautakunnan johtosäännön mukaan sihteeri toimii arvioinneissa myös pedagogisen asiantuntijan roolissa, joten suunnittelijan vastuulla oli arviointikriteeristön muokkaaminen lautakunnan antamisen suunta- viivojen perusteella. Anne Vähäpassi kuvaileekin artikkelissaan yhdessä lautakunnan pitkäaikaisen jäsenen, dosentti **Kirsti Longan** kanssa kriteerien olemusta ja tarkoitusperiä. Kirsti Lonka on oppimisen tutkija, joka on vaikuttanut mm. yhtenä Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan opetuksen uudistajista. Anne Vähäpassi toimii nykyisin eWSOY:ssä sähköisen oppimisen asiantuntijana.

Professori **Juha Kinnunen** on Ilkka Virtasen tavoin ollut yksi käytetyimmistä suomalaisista arvioitsijoista neuvoston toiminnan aikana. Hän toimii johtajana Kuopion yliopiston Terveystalouden ja -talouden laitoksessa, jossa mm. toteutetaan sosiaali- ja terveysalaan liittyviä arviointihankkeita. Juha Kinnunen on ollut asiantuntijana mukana useissa erikoistumisopintojen arvioinneissa, ja artikkelissaan hän kuvaileekin kokemuksiaan ja näkemyksiään ennen kaikkea ulkoisena arvioitsijana toimimisen näkökulmasta. Samalla valottuvat asiakkaiden tuntemukset siitä, millaista on olla arvioinnin kohteena.

Erikoistumisopintojen rekisteröinti: akkreditoinnin suomalainen sovellus

---

Professori Ilkka Virtanen

Vaasan yliopisto

Suomalaisessa korkeakoululaitokseen liittyvässä arviointikäytännössä korostuu voimakkaasti korkeakouluyksikön toimintaa ja toiminnan laatua kehittävä näkökulma. Esimerkiksi 1990-luvulla toteutetut yliopistojen kokonaisarvioinnit olivat ensisijaisesti tarkoitettut palvelemaan yliopistojen omaa suunnittelu- ja kehitystyötä. Arviointihankkeisiin ei siten liittynyt esimerkiksi opetusministeriön taholta tulleita taloudellisia – sen paremmin palkitsevia kuin sanktioivia – tai muita seuraamuksia. Esimerkkejä palkitsevista arviointikäytännöistä ovat Korkeakoulujen arviointineuvoston nimeämät koulutuksen laatuyksiköt ja Suomen Akatemian tutkimuksen huippuyksiköt.

Erityisesti anglosaksisista maista tutut koulutusyksiköiden *ranking*-listat ja viranomaisten tai koulutusyksiköiden ja -ohjelmien arviointia/laadunvalvontaa suorittavien arvovaltaisten yhteisöjen taholta tulleet akkreditoinnit eivät ole kuuluneet suomalaiseen korkeakoulumaailmaan. Viime vuosikymmenellä luotun ammattikorkeakoululaitokseen liittynyt koulutusyksiköiden toimilupakäsittely omasi kuitenkin selviä akkreditoinnin piirteitä.

Varsinainen akkreditointitoiminta Suomessa käynnistyi, kun asetuksella (1320/1995, muutettu 18.6.1998) säädettiin Korkeakoulujen arviointineuvoston tehtäväksi myös arvioida korkeakoulujen järjestämiä erikoistumisopintoja ja hyväksyä ne tarkoitusta varten perustettuun ja ylläpidettyyn rekisteriin. Erikoistumisopintojen arvioinnista, hyväksymisestä rekisteriin ja rekisterin ylläpidosta vastaa arviointineuvoston jaostona toimiva erikoistumisopintolautakunta (<http://www.minedu.fi/asiant/kka/index.htm>). Asetuksessa tarkoitettujen erikoistumisopinnot ovat tarkoin määritellyjä: ne ovat yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen järjestämiä, vähintään 20 ov:n laajuisia, tutkintojärjestelmään kuulumattomia, perustutkinnon jälkeisiä ja sitä täydentäviä, ammattisuuntautuneita täydennysopintoja.

Lautakunnan tehtäväkenttään kuuluvat, vahvistetun tutkintojärjestelmämme ulkopuolelle jäävät erikoistumisopinnot ovat luonteeltaan sellaisia, että ne ulkomailla on usein luokiteltu tutkinnoiksi (esim. MBA-ohjelmat). Tästä johtuen lautakunnalla ei työtään vuoden 1998 lopussa aloittaessaan ollut juurikaan esikuvia käytettävissään. Lautakunnan oli itse luotava oma toimintapolitiikkansa ja työskentelytapansa. Tämän artikkelin tarkoituksena on antaa yleiskuva lautakunnan työstä ja siitä prosessista, jolla opinnot rekisteriin hyväksytään.

Korkeakoulun rekisteröintihakemus

Rekisteröintiprosessi käynnistyy, kun korkeakoulu jättää lautakunnalle osoitetun rekisteröintihakemuksen. On syytä korostaa, että hakijana on aina oltava itse yliopisto tai ammattikorkeakoulu, vaikka koulutuksen järjestäisikin hyvin itsenäisesti esimerkiksi yliopiston täydennyskoulutuskeskus tai laitos tai ammattikorkeakoulun tietty yksikkö tai osasto. Rekisteröinti on myös täysin vapaaehtoista, joten aloite tulee aina koulutusyksiköltä. Lautakunnan päätökseen, oli se myönteinen tai kielteinen, liittyy opetusministeriön päätöksellä 5000 markan suuruinen rekisteröintimaksu.

Hakemus on määrämuotoinen ja tehdään vahvistetulle lomakkeelle (ladattavissa osoitteesta <http://www.minedu.fi/asiant/kka/docs/lomake/lomake.doc>). Lautakunnan työskentelyssä pyritään kaikilta osin, korkeakoulun tekemästä hakemuksesta lähtien, mahdollisimman pitkälle sähköiseen tiedonsiirtoon. Täytetty hakemuslomake liitteineen muodostaa varsin keskeisen työväliseen erikoistumisopintojen arviointiprosessissa. Lautakunnan aloittaessa työnsä sen ensimmäisiä keskeisiä tehtäviä olikin hakemuslomakkeen (ja päätöksenteossa käytettävien laatuksiteerien) laatiminen. Hakemuslomakkeen huolellinen täyttäminen muodostaa perusedellytyksen myönteiselle rekisteröintipäätökselle. Käytännössä prosessi etenee useimmiten siten, että lautakunnan esittelijänä ja sihteerinä toimiva arviointineuvoston suunnittelija joutuu pyytämään hakemukseen täydennyksiä ja täsmennyksiä ennen kuin se tulee lautakunnan ja lautakunnan käyttämien asiantuntijoiden käsittelyyn.

Keskeisiä kohtia hakemuksessa ovat kuvaukset koulutuksen taustatiedoista (järjestäjät, koulutuksen laajuus ja kesto sekä kohderyhmä), itse koulutuksesta (perustelut koulutuksen toteuttamiselle, koulutuksen tavoitteet, rakenne ja sisällöt, oppimateriaali, opetusjärjestelyt, oppimisen arviointikäytännöt sekä koulutuksen jatkuva kehittäminen ja laadun arviointi), käytännön toteutuksesta (vastuutahot, so. mukana olevat yksiköt ja pääkouluttajat, sekä opiskelijoiden, työelämän ja valvovan elimen roolit koulutuksessa), käytössä olevista resursseista (tilat ja laitteet, rahoitus) sekä suoritettavasta itsearviointista (koulutuksen vahvuudet, tulevaisuuden kehitysnäkymät, riskitekijät).

Kun hakemus ja siihen mahdollisesti tarvittavat täydennykset ovat saapuneet lautakunnalle, lautakunnan tehtävänä on neljän kuukauden kuluessa tehdä päätös rekisteröinnistä. Määräaika on pystytty noudattamaan.

Arviointikriteereistä

Sekä lautakunnan työskentelyn että hakijoiden yhdenmukaisen kohtelun ja oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että lautakunta nojaa päätöksenteossaan selkeisiin ja myös hakijoiden tiedossa oleviin kriteereihin. Käytettävien kriteerien osalta pätee pitkälle sama, mitä lautakunnan työstä yleensäkin edellä todettiin: suoranaisia koti- tai ulkomaisia esikuvia ei ollut käytettävissä, vaan kriteeristö oli luotava lautakunnan omasta toimesta. Eräiden erityisohjelmien osalta voitiin kuitenkin tukeutua kansainvälisiin standardikriteereihin (mm. *European*

MBA Guidelines MBA-ohjelmille). Toimintansa aluksi lautakunta järjesti sisäisen seminaarin, jossa kriteeristöä pohdittiin laajasti. Kriteeristöä käsiteltiin ja muokattiin useassa kokouksessa ennen varsinaisen arviointitoiminnan aloittamista. Kriteerien tarkoituksenmukaisuudesta ja toimivuudesta on kerätty jatkuvaa palautetta myös lautakunnan käyttäjiltä asiantuntijoilta ja rekisteröintiä hakeneilta koulutusyksiköiltä. Lautakunnan aloittaessa uudella kokoonpanolla vuoden 2000 alussa kriteeristöä jälleen täsmennettiin saadun palautteen perusteella (voimassa olevat kriteerit, ks. <http://www.minedu.fi/asiant/kka/docs/kriteeri.htm>).

On selvää, että tarkoituksenmukainen kriteeristö on yksi akkreditoinnin kulmakivistä. Sen vaikutus ulottuu lautakunnan päätöksentekoa laajemmalle. Kriteereistä pyrkii muodostumaan myös koulutuksen suunnittelua ja toteutusta muokkaava ohjeisto. Kriteereihin liittyvä pohdinta ja muokkaaminen tarvittaessa kuuluu lautakunnan jatkuvaan ohjelmaan. Käytettäviin kriteereihin liittyvää laaja-alaisempaa analyysiä esitetään myöhemmin tässä raportissa.

Asiantuntijat ja arviointikäynnit

Arviointimenettelyä luotaessa lautakunnassa oli esillä kolme perusvaihtoehtoa rekisteröintihakemuksen käsittelemiseksi:

- rekisteröinti ilman asiantuntija- tai muuta vastaavaa menettelyä aikaisemman riittävän arvovaltaisen (ulkomaisen) akkreditoinnin perusteella
- pelkkiin hakemusasiakirjoihin perustuva arviointi ja rekisteröintipäätös
- hakemusasiakirjoihin ja koulutusyksikköön suoritettuun arviointikäyntiin perustuva arviointi ja rekisteröintipäätös.

Kaksi jälkimmäistä vaihtoehtoa on mahdollista toteuttaa joko pelkästään lautakunnan omaan asiantuntemukseen tukeutuen tai sitä ulkopuolisella asiantunteumuksella täydentäen.

Ensimmäinen vaihtoehto ei ole realisoitunut, sillä rekisteröintiä ei ole toistaiseksi haettu aikaisemmin jo akkreditoituille erikoistumisopinnoille. Lautakunnan käsityksen mukaan potentiaalisia ehdokkaita voisivat olla lähinnä MBA-ohjelmat, mahdollisesti myös PD-ohjelmat, joilla tällainen aikaisempi akkreditointi jo on.

Vuoden 2000 loppuun mennessä lautakunnalle on saapunut 46 rekisteröintihakemusta, joista 31 on merkitty rekisteriin, 13 on saanut kielteisen päätöksen ja yhden hakemuksen käsittely on vielä kesken. Yksi hakemus on poistettu käsittelystä teknisistä syistä. Erikoistumisopintorekisteri löytyy osoitteesta <http://www.minedu.fi/asiant/kka/docs/rekister.htm>.

Käytäntö on osoittanut, että luotettavan kuvan saaminen erikoistumisopinnoista ja niiden asetetut kriteerit täyttävästä laadusta edellyttää käytettävien asiantuntijoiden ja tarvittaessa joidenkin lautakunnan jäsenten suorittamaa vierailua koulutusyksikköön. Tätä lautakunnassa syntynyttä näkemystä tukevat yksiselitteisesti sekä asiantuntijoilta että koulutusyksiköiden edustajilta saadut

palautteet. Kaikki tehdyt rekisteröintipäätökset ovatkin perustuneet hakemusasiakirjoihin ja niitä arviointivierailulla saatuun täydentävään informaatioon.

Erikoistumisopintolautakunnassa on edustettuna varsin laaja koulutuksen ja koulutuspolitiikan asiantuntemus. Jäsenet edustavat yliopistoja ja ammattikorkeakouluja sekä näiden täydennys- ja aikuiskoulutusyksiköitä, opiskelijajärjestöjä, elinkeinoelämää ja (terveydenhuollon) viranomaistahoja (ks. <http://www.minedu.fi/asiant/kka/docs/lautk.htm>). Tästä huolimatta lautakunta on nähnyt välttämättömäksi käyttää erikoistumisopintojen arvioinnissa hyväksi myös ulkopuolisia asiantuntijoita. Asiantuntijat ovat vastanneet nimenomaan arviointikäynneistä.

Lautakunnan käytössä olevat määrärahat ja rekisteröinnille asetettu kireä neljän kuukauden aikaraja ovat pakottaneet luomaan käytännön, jossa arvioinnissa käytetään pääsääntöisesti vain kahta asiantuntijaa. Laajojen ohjelmien tapauksessa asiantuntijoita on kuitenkin ollut enemmän ja eräissä tapauksissa myös lautakunnan jäsenet ovat osallistuneet arviointikäynteihin. Pysyvänä asiantuntijana toimii lautakunnan esittelijänä ja sihteerinä toimiva arviointineuvoston suunnittelija. Hän toimii opintojen yleisten järjestelyjen ja pedagogiikan asiantuntijana, toinen asiantuntija valitaan koulutuksen sisältötuntemuksen perusteella. Asiantuntijoita valittaessa on pidetty tärkeänä, että heillä on sekä korkeakoulukokemusta että elinkeinoelämän tuntemusta. Asiantuntijat laativat käytössään olevan aineiston perusteella arviointiraportin, jonka perusteella esittelijä laatii lautakunnalle päätösesityksen.

Työvaliokunta ja alakohtaiset ryhmät

Lautakunnassa on 12 jäsentä, joiden kotipaikat sijoittuvat ympäri Suomen. Näissä oloissa on selvää, että lautakunnan kokouksia voidaan järjestää verraten harvoin, noin kuusi kertaa vuodessa. Suurin työpaine keskittyy näin arviointineuvostossa sijaitsevaan lautakunnan toimistoon ja sen ainoaan toimihenkilöön, suunnittelijaan. Suunnittelijan tukena toimii lautakunnan työvaliokunta, jonka muodostavat lautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä suunnittelija. Työvaliokunta on kokoontunut virtuaalisesti ”Laihian Essolla” (lautakunnan edellisen puheenjohtajan, Tapio Varmolan käyttämä termi, joka perustui ensimmäisen työvaliokunnan jäsenten eteläpohjalaiseen taustaan), so. sähköpostitse ja puhelimitse, fyysisesti lautakunnan kokousten yhteydessä ja kerran Vaasassa.

Työvaliokunta vastaa lautakunnan toimenpiteitä edellyttävien päätösten toimeenpanosta, päättää arvioinnissa käytettävistä asiantuntijoista sekä tekee lautakunnalle aloitteita toiminnan yleiseksi kehittämiseksi ja valmistelee lautakunnan käsittelyyn tulevat laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat.

Lautakunnan ensimmäinen toimintavuosi osoitti, että erikoistumisopintoihin liittyy usein alakohtaisia erityiskysymyksiä tai ongelmia, joita on syytä käsitellä ennen rekisteröintipäätöksen tuomista lautakunnan käsittelyyn. Työvaliokunnan asiantuntemus riittää luonnollisesti kattamaan vain ne alat, joita jäsenet

edustavat. Lautakunnan aloittaessa toimintansa uudessa kokoonpanossa vuoden 2000 alussa päädyttiinkin ratkaisuun, jossa erityiskysymyksiä varten muodostettiin alakohtaiset valmisteluryhmät. Näiden ryhmien muodostamisella myös lautakunnan varajäsenet voitiin kytkeä tiiviimmin mukaan lautakunnan työskentelyyn. Alakohtaiset ryhmät on toistaiseksi muodostettu liiketoimintaosaamisohjelmille, PD-ohjelmille sekä sosiaali- ja terveysalan opinnoille. Ensimmäisten kokemusten perusteella näiden ryhmien merkitys rekisteröintipäätösten valmistelussa voi olla huomattava.

Käsittely lautakunnassa

Rekisteröintihakemuksen jättämisen, suunnittelijan suorittaman tarkistuksen ja siitä mahdollisesti aiheutuvan hakemuksen täydentämisen, työvaliokuntakäsittelyn ja asiantuntijoiden suorittaman arviointikäynnin jälkeen hakemus on valmis lautakunnan päätettäväksi. Lautakunnan jäsenet ovat jo ennakkoon voineet tutustua hakemukseen, sillä hakemukset toimitetaan sekä jäsenille että varajäsenille sähköpostitse sitä mukaa kuin ne lautakunnalle saapuvat. Jäsen voi näin jo ennen arviointikäyntiä ja päätösesityksen tekoa kiinnittää valmisteluelinten huomion mahdollisiin ongelmallisiin tai muuten lisäselvitystä vaativiin kohtiin.

Lautakunta tekee päätöksensä esittelystä. Esittelyn laatimisesta vastaa sihteerinä toimiva suunnittelija. Esitys perustuu hakemusasiakirjoihin, arviointikäyntiin, näiden perusteella laadittuun asiantuntijalausuntoon sekä muihin valmistelussa mahdollisesti esiin tulleisiin seikkoihin. Päätösesityksen perusteluna on tyypillisesti noin puolen sivun mittainen yhteenveto keskeisistä arvioinnissa esiin nousseista seikoista.

Lautakunnan jäsenten saama ajantasainen ja kattava informaatio käsiteltävistä opinnoista sekä heidän kytkemisensä yhä enenevästi mukaan päätöksenteon valmisteluun (osallistuminen arviointikäynteihin, alakohtaiset valmisteluryhmät) on jäntevöittänyt lautakunnan päätöksentekoa. Alkuvaiheessa paljon keskustelua ja pohdintaa synnyttäneet yksittäistapaukset ovat vähitellen muodostaneet pohjan yleisiksi käytännöiksi.

Lautakunnan (myönteinen) rekisteröintipäätös tehdään aina määräajaksi, yleensä (ja enintään) neljäksi vuodeksi. Voimassaolon edellytyksenä on, että koulutusta toteutetaan jatkossakin kaikilta olennaisilta osiltaan hakemuksessa esitetystä muodosta. Normaalit kehittämistoimenpiteet ovat luonnollisesti suotavia. Rekisteröintipäätökseen liittyy velvoite hakijalle informoida lautakuntaa koulutuksessa rekisteröinnin voimassaoloaikana mahdollisesti toteutettavista huomattavista muutoksista. Rekisteröintipäätös voidaan tehdä myös ehdollisena. Lautakunnan yleisesti ottaen laadukkaana pitämään (jo käynnissä olevaan) koulutukseen voi sisältyä elementtejä, joiden korjaamista lautakunta pitää välttämättömänä. Tällöin hakijalle määritellään tietty aika (1–2 vuotta), jonka kuluessa tarvittavat muutokset on saatava aikaan. Ehtojen täytyessä määräajan kuluessa rekisteröintipäätöksen ehdollisuudesta luovutaan.

Arviointi- ja kehittämispalaute

Erikoistumisopintojen arviointi tähtää opintojen rekisteröintiin. Koulutukselle halutaan ja haetaan valtakunnallisen arviointielimen akkreditointia, ”laatuleimaa”. Varsinaisesta koulutuksen kontrolloinnista ei kuitenkaan ole kysymys, koska akkreditoinnin hakeminen on koulutuksen järjestäjälle vapaaehtoista. Lautakunta on kaikissa vaiheissa halunnutkin nähdä roolinsa paitsi laadun varmistajana ennen kaikkea myös koulutuksen ja sen laadun kehittäjänä. Käytäntö on osoittanut, että lautakuntaa käytetään akkreditoinnin myöntämisen ohella myös koulutuksen laatuksellisuutena. Lautakunta suhtautuu tähän kehityssuuntaan myönteisesti.

Keskeinen työväline laadun kehittämisessä on rekisteröintipäätökseen liittyvä arviointi- ja kehittämispalaute. Palaute liitetään sekä rekisteröintiin johtaneeseen että hylkävään päätökseen. Arviointi- ja kehittämispalaute on laajennettu versio (1–2 sivua) lautakunnalle esitetyistä rekisteröintipäätöksen perusteluista. Palautteeseen kirjataan sekä todetut koulutukseen sisältyvät ansiot ja vahvuudet että mahdolliset ongelmakohdat ja suositukset koulutuksen edelleen kehittämiseksi.

Lopuksi

Erikoistumisopintojen akkreditointi palvelee koulutuksen järjestäjiä, koulutukseen osallistuvia ja koulutettujen osaamista hyödyntävää yhteiskunta- ja elinkeinoelämää pyrkimällä varmistamaan sen, että rekisteriin merkityt opinnot omaavat tietyn yleisesti hyväksyttävän ja välttämättömäksi katsotun laatutason. Itse akkreditointiprosessi voi parhaimmillaan olla – mikä on myös erikoistumisopintolautakunnan tavoite – merkittävä työkalu korkeakoulujen perustutkinnon jälkeisten yhteiskunta- ja elinkeinoelämää palvelevan täydennyskoulutuksen laadun kehitystyössä.

Erikoistumisopintojen arvioinnin kohteena ovat kulloinkin tarkastelun kohteena olevat opinnot. Itse korkeakoulu tai sen koulutuksen järjestämisestä vastaava yksikkö ei sinänsä ole arvioinnin kohteena. Arvioitavaa koulutusta arvioidaan vain suhteessa asetettuihin kriteereihin, ei esimerkiksi vastaaviin muihin saman alan opintoihin. Yksiköiden tai ohjelmien *ranking*-listoja ei synnytetä. Kilpailu kohdistuu vain omakohtaiseen korkean laadun saavuttamiseen ja koulutuksen jatkuvaan kehitystyöhön.